

mini przewodnik

free

+ współrzędne gps

po!skaniezwykla
masa miejsc godnych uwagi

Trasa wycieczki: Tarnów, polski biegun ciepła

czas trwania: 4 godziny, typ: piesza, liczba miejsc: 8, stopień trudności:
bardzo łatwa

wydrukuj i zabierz na wycieczkę!

Opis wycieczki

Witam bardzo ciepło, na imię mam Tarnów, jestem małym miastem w połowie drogi z Krakowa do Rzeszowa. I co zostało udowodnione naukowo jestem najcieplejszym zakątkiem w Polsce. A zatem na tę nadchodzącą coraz mniej słoneczną aurę w poszukiwaniu ciepła oraz zachwycających oko obiektów zapraszam w swe progi ;-)

Tarnów miastem młodym nie jest, prawa miejskie posiada od 1330 roku, lokował je w miejscu dawnej wsi Tarnów Wielki, niejaki Spycimir. Miejscowość należała niegdyś do Tarnowskich, a następnie kolejno do Ostogskich, Zesławskich i Sanguszków. Pod koniec XIX stulecia Tarnów znalazł się przy trasie kolei, co pozytywnie wpływało na rozwój miasta. Może to i nieduże miasteczko i dodatku znajdujące się w cieniu większych miast południa Polski: Rzeszowa i Krakowa, ale z ogromnym urokiem i wieloma ciekawymi miejscami.

Spacer po Tarnowie zacząć można na ulicy Krakowskiej - najdłuższej, reprezentacyjnej ulicy miasta. Znajduje się przy niej neogotycka bazylika pw. Najświętszej Rodziny projektu Jana Sas-Zubrzyckiego, a idąc dalej, przy skwerze Petoeffego - Brama Seklerska. Ufundowana została przez Fundację Irott Szo w 170 rocznicę bitwy pod Ostrołęką. Brama Seklerska jest przykładem budowy Seklerów, węgierskich wolnych osadników-żołnierzy.

Zmierzając w głąb miasta dotrzemy do gotyckiej bazyliki katedralnej pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny, która przypomina o utworzeniu diecezji tarnowskiej przez papieża Piusa VI. Udając się dalej dotrzemy do pięknego czworobocznego tarnowskiego rynku, co ciekawe bardzo pochylego, a wszystko po to, by woda deszczowa ładnie spływała. Przy Rynku obejrzyć można przykłady architektonicznego renesansu: mieszczkańskie kamienice, a przede wszystkim ratusz. Pochodzi on z XV wieku, wybudowany został na miejscu wcześniejszego. Ozdobiony jest attyką z maskaronami. W XVI wieku dobudowano okrągłą część wieży, na której znajduje się herb Sanguszków.

Zmierzając dalej dochodzimy do dawnej dzielnicy żydowskiej Tarnowa. Pierwsi Żydzi pojawili się w Tarnowie w drugiej połowie XV wieku, zorganizowali tu własną gminę oraz synagogę. Wśród żydowskich zabytków w Tarnowie znajdują się bima (podwyższenie na którym odczytywano Torę), Mykwa czyli rytualna łaźnia oraz kirkut - cmentarz żydowski.

Kolejnym punktem na trasie miejsc, które należy zobaczyć w Tarnowie jest Park Strzelecki wraz z mieszczącym się w nim mauzoleum Józefa Bema. Jego prochy zostały tu złożone w 1929 roku. Ostatnim punktem na trasie po Tarnowie jest Koci Zamek, należący kiedyś do powstańca styczniowego Karola Kotwicz-Smolika, zwierzchnika poczty posługującej się trakcją konną. Budynek zdobi relief z dwoma łbami końskimi.

Program wycieczki

Tarnów

Zespół klasztorny pomisjonarski

Zespół klasztorny pomisjonarski: kościół Świętej Rodziny w stylu tzw. romantyzmu narodowego (1904-1907, klasztor neogotycki (1906). Bazylika neogotycka znajduje się przy ulicy Krakowskiej, należy do księży misjonarzy. Projektantem tego kościoła był Jan Sas- Zubrzycki, natomiast projektantem witraży w transepcie Stefan Matejko (syn Jana Matejki). Do II wojny światowej kościół służył garnizonowi tarnowskiemu. Bazylika jest trójnawowa z transeptem. Południową fasadę wieńczy dwie czworoboczne wieże w górnej części przechodzące w ośmioboczne, nakryte są hełmami. Wyposażenie bazyliki utrzymane jest również w stylu neogotyckim.

50°00'32"N 20°58'34"E | na mapie:A

Tarnów

Polak, Węgier - dwa bratanki

Polak, Węgier - dwa bratanki. Jeśli ktoś powątpiewa w prawdziwość tego powiedzenia, powinien pojechać do Tarnowa. Symbolem przyjaźni między obydwoma krajami jest tu Brama Seklerska - dar narodu węgierskiego dla rodzinnego miasta gen. Józefa Bema, który zasłużył się zarówno dla Polski, jak i Węgier.

Dębową bramę od razu stała się atrakcją turystyczną. Stała w 2001 r. przy skwerze im. Sándora Petőfi, węgierskiego pisarza doby romantyzmu, przez pewien czas adiutanta generała. Na pomysł jej zbudowania wpadł konsul węgierski Istvan Kovacs. Drewnianą konstrukcję, która przyjechała do Tarnowa w częściach, wykonali potomkowie Seklerów, czyli górali z Siedmiogrodu (obecnie część Rumunii). Seklerzy zamieszkiwali położony najdalej na wschód rejon Karpat i strzegli południowo-wschodnich rubieży Królestwa Węgierskiego. Bramy seklerskie miały znaczenie sakralne i kulturowe. Każdy po ich przekroczeniu stawał się gościem.

Brama w Tarnowie jest zawsze otwarta. Nosi imiona Bema i Petőfi, znajdują się na niej fragmenty wierszy tego drugiego oraz herby Polski i Węgier.

Józef Bem urodził się w Tarnowie w 1794 r. Brał udział w wojnach napoleońskich, później dał się poznać jako odważny dowódca w powstaniu listopadowym. W okresie Wiosny Ludów dowodził wojskami węgierskimi, odnosząc wiele zwycięstw nad Austriakami. Dzięki temu zdobył ogromną popularność wśród Węgrów i w 1849 r. został naczelnym wodzem ich armii. Zmarł w 1850 r. w Syrii. W sprowadzenie prochów Bema do Polski w 1929 r. zaangażowało się wiele osobistości, m.in. prezydent Ignacy Mościcki. Polski i węgierski bohater narodowy spoczął w otoczonym kolumnami mauzoleum na środku stawu w Parku Strzeleckim w Tarnowie. Mauzoleum to warto zobaczyć.

50°00'38"N 20°58'52"E | na mapie:B

Tarnów

Bazylika katedralna Narodzenia NMP

Bazylika katedralna Narodzenia NMP w Tarnowie została wybudowana jako świątynia gotycka, ceglana (lata jej budowy to ok. 1400 i 1494-1514). Kaplice boczne dobudowano w XV-XVI w. Kościół został zrekonstruowany w l. 1889-1897 w stylu neogotyckim. Wewnątrz znajdują się renesansowe nagrobki rodu Tarnowskich, dzieła wybitnych rzeźbiarzy.

50°00'47"N 20°59'14"E | na mapie:C

Tarnów

Układ urbanistyczny z okresu lokacji (XIV w.)

W Tarnowie zachował się układ urbanistyczny z okresu lokacji (XIV w.) z czworobocznym, nieregularnym rynkiem. Renesansowy ratusz (pierwotnie gotycki, parterowy, z XV w., znacznie rozbudowany na pocz. XVI w. i ponownie w poł. XVI w.) jest wybitnym dziełem polskiej architektury świeckiej z tego okresu. Wokół rynku i przy przyległych ulicach zachowały się renesansowe kamienice (z 2 poł. XVI w., przekształcane w XVII-XIX w.). Po 1945 r. przeszły remont (m.in. zrekonstruowano ich attyki).

50°00'45"N 20°59'19"E | na mapie:D

Tarnów

Szlak tarnowskiego renesansu

"Perła Renesansu" - tak o tarnowskiej Starówce mówią wybitni znawcy sztuki. Tarnów w okresie Renesansu był jednym z najpiękniejszych miast w Polsce. Do dziś jest atrakcją turystyczną Małopolski. Śliczny kościół parafialny, wspaniały Ratusz, kamienice mieszczańskie o ciekawej architekturze i bogato polichromowane, stwarzały wspaniały widok.

W początkach XVI w. Tarnów liczył około 1200 mieszkańców. Miasto miało mury obronne, wodociągi i kanalizację. Zamożni mieszkańcy trudnili się rzemiosłem i handlem.

Właścicielem Tarnowa był w tym czasie wybitny polityk, człowiek bywały w świecie, hetman wielki koronny Jan Tarnowski. Rezydencją hetmana był odziedziczony po przodkach zamek na Górze św. Marcina, oddalony od miasta o ok. 2 km. W latach 20. XVI w. miasto zostało otoczone nowymi fortyfikacjami, których fragmenty, częściowo zrekonstruowane w latach 60. XX w., warto zobaczyć w kilku punktach miasta. Dziś możemy wędrować uliczkami Tarnowa i podziwiać renesansowe kamieniczki w Rynku, Dom Mikołajowski (obecnie Muzeum Diecezjalne), pomniki nagrobne w bazylice katedralnej, górujące nad miastem ruiny wspaniałego zamku rodu Tarnowskich oraz przepiękny Ratusz. Został zbudowany w XIV w. jako gotycki. Renesansowej przebudowy i rozbudowy dokonano w XVI w. według proj. znakomitego włoskiego architekta, Jana Marii Mosca, zwanego Padovano (1493-1574), sprowadzonego do Polski przez Jana Tarnowskiego. Ratusz wyróżnia się przede wszystkim wysoką, ceglana attyką, zwieńczoną 14 maszkaronami. Wieżę Ratusza wieńczy herb Litwy - Pogoń, będący jednocześnie herbem rodu Sanguszków. We wnętrzu, w sali Rady warto obejrzeć piękną stiukową dekorację z XVIII w.

50°00'46"N 20°59'18"E | na mapie:E

Tarnów

Szlak Żydów tarnowskich

W 1939 r. Tarnów liczył 56 tys. mieszkańców, z czego około 25 tys. Żydów (45%) i był czwartym miastem dawnej Galicji pod względem liczebności społeczności żydowskiej (po Lwowie, Krakowie i Stanisławowie), a pierwszym spośród większych miast pod względem udziału procentowego w ogólnej liczbie mieszkańców. Zabytków związanych z kulturą żydowską zachowało się w mieście sporo, aczkolwiek z ponad 40 synagog, które istniały tu przed 1923 r. nie istnieje ani jedna.

Żydzi zamieszkiwali głównie wschodnią część przedwojennego Tarnowa. Warto zobaczyć ulicę Żydowską - wychodzącą z Rynku na wschód, która wraz z równoległą do niej ulicą Wekslarską tworzy najstarszą część dzielnicy zamieszkałej niegdyś przez Żydów. Ulica ta w dniach 11-19 czerwca 1942 r. była świadkiem masowego mordu około 3000 Żydów, dokonanego na tarnowskim Rynku przez hitlerowców. Natomiast na ul. E. Goldhammera, przy której mieściły się ważne żydowskie instytucje, takie jak: towarzystwo kredytowe, hotel, siedziba gminy wyznaniowej, dom modlitwy, możemy dziś oglądać napisy w języku jidysz i polskim reklamujące dania restauracyjne.

W mieście można również zwiedzić Mykwę, czyli rytualną łaźnię żydowską w stylu mauretańskim - przy pl. Więźniów Oświęcimia, oraz Młyn Szancera, w którym jako pierwszym w Galicji zainstalowano parowy młyn grysikowy, a obecnie trwają prace nad przekształceniem obiektu w nowoczesne centrum sztuki współczesnej i technik multimedialnych - Młyn Sztuki. Przy ul. Żydowskiej pod gołym niebem stoi bima, czyli zadaszone podwyższenie, z którego w synagodze odczytywano Torę. Najstarsza murowana synagoga tarnowska, zbudowana po 1661 r., została wysadzona przez Niemców w powietrze, a bima zachowała się cudem. Obecnie w jej pobliżu odbywają się koncerty muzyki klezmerskiej oraz śpiewy słynnych kantorów żydowskich, przyjeżdżających z całego świata.

W południowej części miasta znajduje się cmentarz

żydowski - kirkut, jeden z największych, najstarszych i najlepiej zachowanych na terenie południowej Polski, który został założony w XVI w. (pierwsza wzmianka źródłowa pochodzi z 1581 r.). Cmentarz zajmuje powierzchnię 3,27 ha, znajduje się na nim około 4000 macew i sarkofagów; najstarszy nagrobek z 1734 r. Na cmentarz prowadzi kuta brama.

50°00'51"N 20°59'36"E | na mapie:F

Tarnów

Szlak bohatera gen. J. Bema

Generał Józef Bem urodził się w Tarnowie w domu na przedmieściu zwanym Burkiem (nazwa ta pochodzi od bruku, który pokrywał plac handlowy funkcjonujący do dziś). W księdze metrykalnej parafii katedralnej w Tarnowie znajduje się zapis chrztu Józefa Bema i data jego urodzin - 14 marca 1794 r. Na trasie wycieczki znajduje się tarnowski Ratusz, a w nim wystawa poświęcona Józefowi Bemowi: pamiątki związane z życiem i wojskową działalnością generała w Polsce w czasie powstania listopadowego, na emigracji we Francji, podczas Wiosny Ludów na Węgrzech, gdzie był dowódcą armii siedmiogrodzkiej, i wreszcie na emigracji w Turcji, gdzie zmarł w Aleppo (obecnie Syria) 10 grudnia 1850 r.

Prochy gen. Józefa Bema w 1929 r. uroczyscie przewieziono do Polski, do rodzinnego Tarnowa i złożono w okazałym mauzoleum w Parku Strzeleckim. (Z prochami generała Bema był kłopot, ponieważ w czasie pobytu na emigracji w Turcji przeszedł on na islam i przyjął nazwisko Murad Pasza. Nie można więc było pochować go w poświęconej ziemi. Wobec tego znaleziono wyjście kompromisowe - zbudowano mu pomnik (wg proj. Adolfa Szyszko-Bohusza, profesora ASP w Krakowie) na maleńkiej wysepce na stawie, składający się z sześciu wysokich kolumn korynckich, z sarkofagiem umieszczonym kilka metrów nad ziemią. W czasie składania wieńców delegacje polskie lub węgierskie płyną pod pomnik łodzią...)

Warto zobaczyć również pomnik generała przy ul. Wałowej - główny punkt zwiedzania przez grupy węgierskie, oraz

Brama Seklerska przy pl. Petőfiiego. Jest to druga, obok Starego Sącza, taka brama w Polsce. (Brama Seklerska to brama drewniana, na ogół z drewna dębowego, bardzo ozdobna, z rzeźbami i napisami świadczącymi o gościnności. Nigdy się jej nie zamyka. Tę w Tarnowie ufundowali Węgrzy w 2001 r.)

Warto dodać, iż w zbiorach tarnowskiego Muzeum Okręgowego znajdują się również fragmenty Panoramy Siedmiogrodzkiej namalowanej na zamówienie Węgrów pod kierunkiem Jana Styki w 1897 r. Obraz, długi na 120 m i wysoki na 15 m, został pocięty ze względów komercyjnych na kawałki, które uległy rozproszeniu. Do dziś odnaleziono 22 fragmenty tego dzieła, z których 18 jest już własnością Muzeum w Tarnowie, a jeden jest depozytem przekazany przez Polkę mieszkającą w USA. Największy fragment panoramy (3,85 x 3,28 m) przedstawia tyły armii węgierskiej podczas zwycięskiej dla Węgrów bitwy o Sybin 11 marca 1849 r., w której dowodził gen. Józef Bem. Inne atrakcje w Muzeum Okręgowym to m.in. zbrojownia, wystawa portretu sarmackiego oraz kolekcja szkła i porcelany rodu Sanguszków (w tym wyroby z manufaktury w Miśni, a także w kresowych manufakturach w Horodnicy i Baranówce, oraz hut szkła Sanguszków i Radziwiłłów).

50°01'15"N 20°59'11"E | na mapie:G

Tarnów Koci Zamek (1893)

Tzw. Koci Zamek, neogotycki (1893), o nieregularnej bryle. Budynek ten został wzniesiony według projektu Szczęsnego Zaremby. Należał do powstańca styczniowego Karola Kotwicz-Smolika. Ozdobiony jest reliefem wyobrażającym dwa łby końskie.

50°00'47"N 20°58'60"E | na mapie:H

Zdjęcia dodane przez (w kolejności): MARSINEK, fot. arch. Tarnowskie Centrum Informacji, marsinek, marsinek, fot. arch. Tarnowskie Centrum Informacji, fot. arch. Tarnowskie Centrum Informacji, mohun

Trasa dodana przez: skrzacik13

Przewodnik wygenerowany w serwisie www.polskaniezwykla.pl. Wszystkie prawa zastrzeżone. Żadna część ani całość Mini przewodnika nie może być reprodukowana ani przetwarzana w sposób elektroniczny, mechaniczny, fotograficzny i inny; nie może być użyta do innej publikacji oraz przechowywana w jakiegokolwiek bazie danych bez pisemnej zgody Administratora serwisu. Copyright © 2007 Polska Niezwykła

Wygenerowano:
niedziela 14 grudnia 2025 23:37:02